

De Vlaamse conjunctuur in oktober 2014

Dirk Festraets
Myriam Vanweddigen
Thierry Vergeynst

Foto: Image 100

Studiedienst van de Vlaamse Regering

D/2014/3241/301

Inleiding

De eurozone verkeert in een zwakke economische situatie. De conjunctuur herleeft amper in de eerste maanden van 2014, na een nog brozer 2013. De werkloosheid blijft hoog. Ondanks de politiek van geldverruiming is het deflatiegevaar nog steeds niet geweken. De Amerikaanse economie is er beter aan toe.

Ook de Vlaamse economie kan het conjunctuurherstel van de tweede jaarhalf van 2013 tot dusver niet bestendigen in 2014. De industriële productie zit niet meer in de lift. Enkel in de bouwsector zijn er prille tekenen dat de conjunctuur het iets beter begint te doen, maar het niveau van de conjunctuurcurve is nog steeds laag. Het Vlaamse consumentenvertrouwen zwakt ook wat af. De Vlaamse uitvoer groeit niet zo sterk, vooral omdat de economische activiteit in de eurozone zwak is. Er zijn redenen waarom de Vlaamse economie het in 2015 beter zou kunnen doen, ten minste als er geen onverwachte vraagschokken zijn. De competitieve situatie klaart recent wat op en de veerkracht van de Amerikaanse economie kan soelaas bieden voor de Vlaamse uitvoer de komende maanden. De oplopende capaciteitsbezetting van het productieapparaat zal vroeg of laat de investeringen moeten stimuleren. Positief is verder dat het aantal faillissementen afneemt. De werkloosheid ten slotte neemt nog toe, maar aan een steeds trager tempo. Ook zijn er meer werkaanbiedingen.

1. Korte situering van de internationale conjunctuur

Tabel 1. Realisaties 2013 en vooruitzichten 2014 en 2015 van de reële groei van het bbp, België in internationaal perspectief, in %

	Realisaties 2013	Vooruitzichten 2014			Vooruitzichten 2015		
		OESO ^a	IMF	Europese Commissie	OESO ^a	IMF	Europese Commissie
België	0,2	1,5	1,0	1,4	1,9	1,4	1,6
Nederland	-0,8	1,0	0,6	1,2	1,3	1,4	1,4
Duitsland	0,4	1,5	1,4	1,8	1,5	1,5	2,0
Frankrijk	0,2	0,4	0,4	1,0	1,0	1,0	1,5
Eurozone	-0,4	0,8	0,8	1,2	1,1	1,3	1,7
VK	1,7	3,1	3,2	2,7	2,8	2,7	2,5
VS	2,2	2,1	2,2	2,8	3,1	3,1	3,2
Japan	1,5	0,9	0,9	1,5	1,1	0,8	1,3
China	7,7	7,4	7,4	7,2	7,3	7,1	7,0
India	5,0	5,7	5,6	-	5,9	6,4	-

^a Interim voorspelling OESO september 2014 voor alle landen behalve België en Nederland.

Bron: Europese Commissie, IMF, OESO.

1.1. Eurozone

De *Economic Sentiment Indicator (ESI)* van de Europese Commissie is een samenvattende maat voor het conjunctuurverloop bij producenten en consumenten (figuur 1). De stijging van de ESI sinds het najaar 2012 kwam de jongste maanden ten einde. De ESI van de eurozone daalde zowel in augustus als september en dook aldus net onder het langetermijngemiddelde van 100. Deze dalende trend is ook waarneembaar voor België en de buurlanden. Alleen voor Nederland is geen sprake van een afname, maar is wel een eind gekomen aan de stijgende tendens. Niet alleen het vertrouwen in de industrie, maar ook dat van de consumenten en de kleinhandel neemt af. Het vertrouwen in de bouw daarentegen herstelt licht. Opmerkelijk is de discrepantie tussen de ESI van het Verenigd Koninkrijk en Duitsland, die zich duidelijk boven het langetermijngemiddelde bevinden, en de ESI van Frankrijk, die lager scoort. België en Nederland liggen zeer dicht bij het niveau van de eurozone. In de periferie blijven Spanje en Portugal boven het langetermijngemiddelde, in tegenstelling tot Italië en Griekenland.

Het *bbp* van de eurozone is in het tweede kwartaal tot stilstand gekomen (tegenover het voorgaande kwartaal), na vier kwartalen van positieve groei. De Belgische groei lag met 0,1% nauwelijks hoger dan in de eurozone, maar doet het beter dan Duitsland, dat onverwacht een vermindering registreerde (-0,2%) en Frankrijk waar er een nulgroei was. De prestaties van Nederland (+0,5%) en vooral het Verenigd Koninkrijk (+0,8%) zijn beter. De uitvoer van de eurozone zorgde voor een groei-impuls (toename met +0,5%), terwijl de investeringen (-0,3%) het lieten afweten. De consumptie hield in het tweede kwartaal stand (+0,3%).

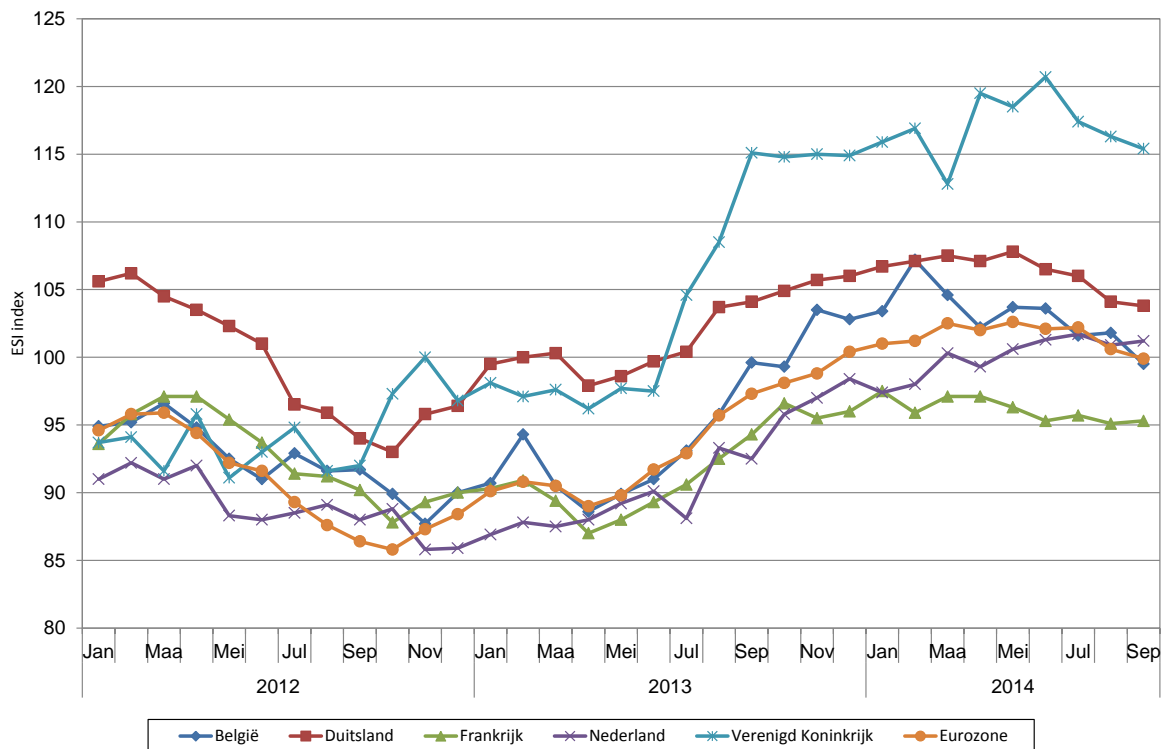
De *werkloosheid* in de eurozone blijft op een hoog peil (11,5% in augustus 2014). De crisis is daarmee nog niet achter de rug, al is de werkloosheidsgraad toch iets lager dan het hoogste peil dat in 2013 werd opgetekend (12%). Ook hier vallen de verschillen tussen de landen op. In Duitsland is de werkloosheid met 4,9% het laagst, gevolgd door het Verenigd Koninkrijk (6,2%, in juni), Nederland (6,6%), België (8,5%) en Frankrijk (10,5%).

Voor 2014 is de monetaire politiek expansief om de economie te stimuleren. Toch is er nog steeds een deflatierisico, gezien de bijzonder lage en dalende inflatie van 0,3% (september, jaarbasis). De meeste waarnemers gaan echter uit van een lichte stijging van de inflatie naarmate de conjunctuur verbetert. De interestspreads tussen de aangeslagen economieën in Zuid-Europa en Duitsland zouden verder afnemen.

De *Composite Leading Indicators (CLI)* van de OESO (augustus 2014), bieden een blik op de nabije toekomst. Ze dalen sinds juni voor de eurozone als geheel. De Belgische CLI daalt licht sinds mei. Ook voor de buurlanden stellen we de jongste maanden doorgaans een verslechtering vast. Verontrustend is de daling in Duitsland, het grootste land van de eurozone, terwijl de CLI van Frankrijk stabiel blijft. Nederland en het Verenigd Koninkrijk kennen een zeer lichte afname.

Voor 2014 werden de groeivoorspellingen van het *bbp* neerwaarts herzien. Het IMF, de OESO en de Europese Commissie verwachten een matige groei voor de eurozone gaande van 0,8% tot 1,2% in 2014, die voor 2015 zou toenemen tot 1,1% à 1,7%. De cijfers voor de eurozone liggen, wat 2014 betreft, iets lager dan voor Japan, en duidelijk onder de Verenigde Staten. Voor België wordt in 2014 een iets hogere groei verwacht (1,0% - 1,5%) dan voor de eurozone. Ons land zou daarmee beter presteren dan Frankrijk en Nederland. Voor Duitsland worden in 2014 echter nog betere prestaties verwacht (1,4% - 1,8%), al zijn ook hier de vooruitzichten minder optimistisch dan voorheen. Het Verenigd Koninkrijk (2,7% - 3,2% in 2014) zou opnieuw sterker groeien dan de eurozone en de buurlanden.

Figuur 1. Economic sentiment indicator (ESI), België, buurlanden en eurozone, januari 2012 – september 2014

Bron: DG ECFIN, Europese Commissie.

1.2. Verenigde Staten

De *bbp-groei* blijft in het tweede kwartaal van 2014 met 1,0% (tegenover het eerste kwartaal) duidelijk beter dan in de eurozone en Japan en dan elk van onze buurlanden. Anders dan in de eurozone, konden de Amerikaanse investeringen en private consumptie goede groeicijfers voorleggen (+2,0% en +0,6% tegenover het eerste kwartaal), naast de export. De overheidsconsumptie stagneerde echter. Het monetaire beleid in de VS blijft zeer soepel, al worden de aankopen van activa door de Fed in oktober stopgezet en zou de beleidsrente vanaf medio 2015 worden verhoogd. Ook de vastgoedmarkt komt er stilaan bovenop en de schuldenlast van de gezinnen daalt.

De *CLI* van de VS blijft stabiel. In tegenstelling tot de eurozone en Japan werden de vooruitzichten voor de VS opwaarts herzien. Ze gaan ervan uit dat de Amerikaanse economie dit jaar een groei haalt van 2,1% tot 2,8% (tabel 1), om in 2015 met 3% te stijgen. Ook die cijfers zijn duidelijk beter dan die van de eurozone en Japan. Alleen het Verenigd Koninkrijk zou in 2014 betere groeicijfers halen.

1.3. Japan

De Japanse *bbp-groei* is in het tweede kwartaal van 2014 onder nul gedoken. Ze bedroeg -1,7% (tegenover het eerste kwartaal). Dit is slechter dan in de eurozone, de buurlanden en de VS. De negatieve groei is echter tijdelijk, want toe te schrijven aan een verhoging van de omzetbelasting in april, die de economische activiteit in het eerste kwartaal deed stijgen ten koste van de groei in het tweede kwartaal (anticipatie-effect). Ook Japan kent een sterk expansief monetair beleid, maar het begrotingsbeleid, dat tot dusver zeer stimulerend werkte, is verstrakt als gevolg van een verhoging van de belasting op de consumptie in april.

De *CLI* kende al vanaf januari een daling. Deze was nog iets sterker dan die van Duitsland. In 2013 kende Japan nog een groei van 1,5%. In 2014 wordt dan ook een lagere groei verwacht (0,9% - 1,5%), die ook in 2015 niet zou aantrekken (tabel 1). In tegenstelling tot de eurozone en de VS zou de groei dus niet toenemen.

1.4. China en India

De Chinese economie zou in 2014 licht vertragen (bbp-groei van 7,2% - 7,4%) en in 2015 verder afnemen. De autoriteiten hebben hierop gereageerd met belastingverminderingen voor KMO's, verhoogde overheidsuitgaven in onder meer infrastructuur en een daling van de reservevereisten voor banken. De Indiase bbp-groei daarentegen zou in 2014 versnellen tot 5,6% - 5,7% om in 2015 verder toe te nemen.

2. Vlaanderen

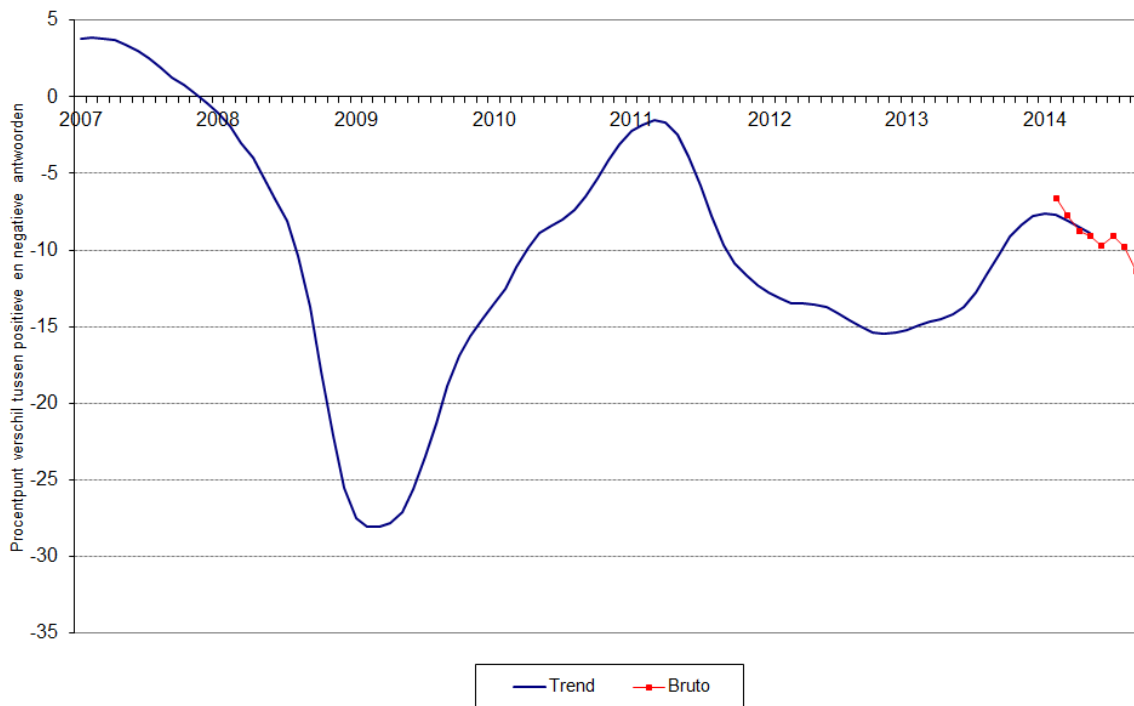
Hierna komen diverse indicatoren aan bod die een beeld geven van de Vlaamse conjunctuur. Ze worden besproken per subhoofdstuk: productie (globale conjunctuurcurven, activiteits-indicatoren), bestellingen en uitvoer (binnenlandse vraag, uitvoer), investeringen (voorraadpeil, vraagvooruitzichten, capaciteitsbezetting, investeringsvooruitzichten), loop van de bedrijven (oprichtingen, stopzettingen, faillissementen), de consument (consumentenvertrouwen en deelindicatoren) en de arbeidsmarkt (uitzendarbeid, vacatures, aantal werkzoekenden, werkgelegenheidsvooruitzichten).

2.1. Productie

De HERMREG-vooruitzichten ramen de Vlaamse reële groei op +1,5% voor 2014. De berekeningen werden gemaakt in juni 2014. Door de verzwakking van de conjunctuur in de zomermaanden zou dat cijfer wel eens neerwaarts kunnen herzien worden. Zo verlaagde het Federaal Planbureau (FPB) in september de aanvankelijke groeiraming voor de Belgische economie van +1,4% tot +1,1% voor 2014. Maar de onzekerheid blijft groot: de geopolitieke onrust in Oekraïne of het Midden-Oosten kan voor een negatieve vraagschok zorgen. Overheden kampen ten slotte nog steeds met de problemen van schuldafbouw en stimuli voor het aanzwengelen van de economie.

De globale Vlaamse *conjunctuur* was vanaf de zomer van 2013 duidelijk opwaarts gericht (figuur 2). Maar bij de aanvang van 2014 stakte dit herstel. De neerwaartse trend wordt door de recentere brutowaarden alleen maar bevestigd. Toch is het conjunctuurniveau nog steeds beter dan omstreeks de jaarwisseling 2012-2013 en zeker beter dan tijdens het dieptepunt van de financieel-economische crisis van 2009.

Figuur 2. Vlaamse globale conjunctuurcurve, januari 2007 – september 2014

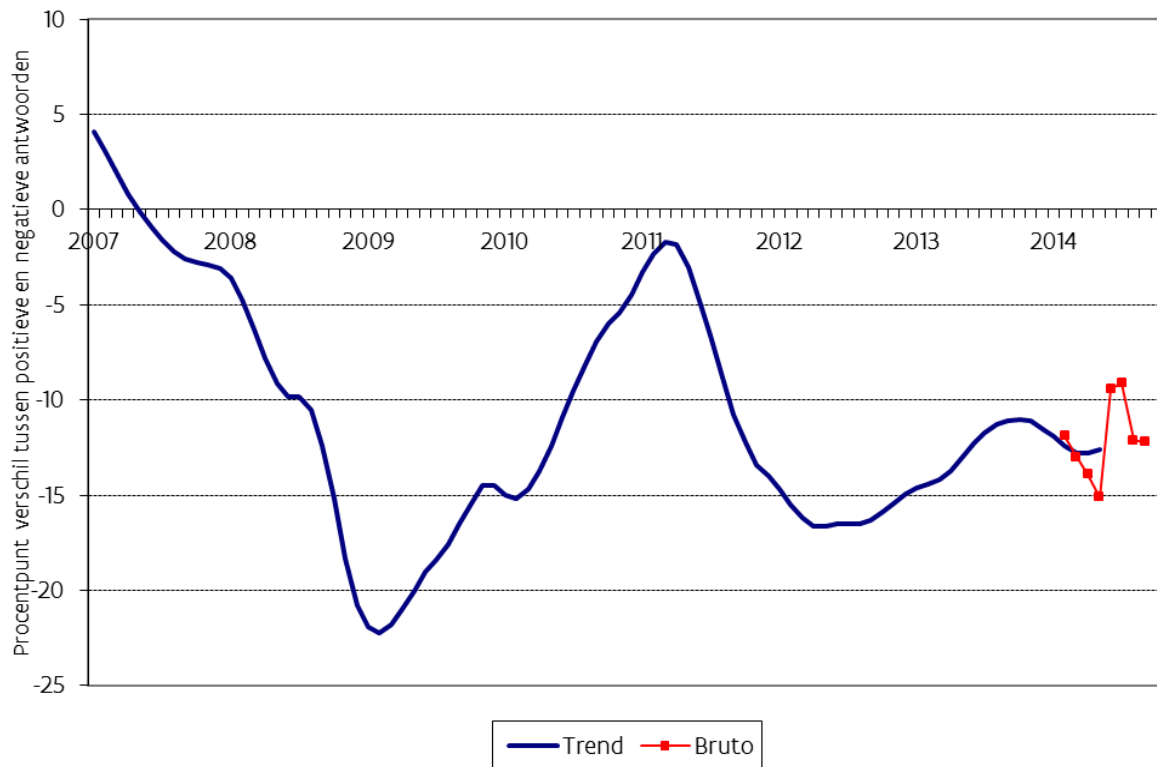
Bron: NBB, 2014.

Dat globale conjunctuurbeeld is ook terug te vinden in de sectoren van de *industrie, handel* en *diensten aan bedrijven*. In de industrie en handel kwam de conjunctuuromslag er in maart-april van dit jaar; in de diensten aan bedrijven was dit iets vroeger, in januari.

De Algemene Directie Statistiek (ADS) becijferde dat de industriële productie tijdens de maanden januari-juli 2014 3,8% hoger lag dan tijdens dezelfde periode van 2013. Dat komt uitsluitend door de opleving eind 2013. Vanaf de start van 2014 neemt de productietrend een neutraal tot zelfs licht negatief karakter aan. De duidelijke verslechtering van het productietempo, zoals blijkt uit de meer recentere conjunctuurbevraging bij bedrijfsleiders, voorspelt weinig goeds voor het verdere verloop van de industriële productie dit jaar. Het verloop van de productie is verschillend naar hoofdindustriegroep. De indicator is al meer dan een jaar vrijwel constant in de sector van de intermediaire goederen (staalindustrie, chemie, ...). Bij de investeringsgoederen (allerhande machines) en meer nog bij de niet-duurzame consumptiegoederen (zoals kleding en voeding) is er een stijging. Maar bij de duurzame consumptiegoederen (zoals wagens) daalt de productie.

In de *bouwnijverheid* daarentegen begon de conjunctuur te verzwakken in november 2013 (figuur 3). Maar die trend zette zich niet door; al in mei 2014 was er opnieuw een prille opleving van de trend. Ook de recentere brutowaarden doen geen nieuwe verslechtering vermoeden. De lage hypotheekrente is een stimulans voor de bouwactiviteit.

Figuur 3. Vlaamse conjunctuurcurve voor de ruwbouw, januari 2007 – september 2014

Bron: NBB, 2014.

2.2. Binnen- en buitenlandse vraag

De binnenlandse vraag in de industrie trok gestaag aan in 2013 (NBB-conjunctuurenquêtes). Maar vanaf april 2014 neemt de vraag uit het binnenland weer af. De vraag uit het buitenland daarentegen bereikte tijdens de jaarwisseling 2013-2014 een top, gevolgd door een afname. Maar in mei 2014 veert de trend opnieuw op; ook de recentere brutowaarden zijn iets beter. Dat neemt niet weg dat de industriële bedrijfsleiders sedert de aanvang van 2014 hun buitenlandse orderpositie iets minder rooskleurig inschatten. Ook in de handel zaten de bestellingen aanvankelijk in de lift in 2013. Gaandeweg 2014 nam het niveau wat af, zonder evenwel in het pessimisme te vervallen van 2012 – begin 2013. Het orderbestand in de ruwbouw doet het al vanaf medio 2013 minder goed. Het niveau van deze indicator is al een vijftal jaren laag.

De Vlaamse *export* nam in het tweede kwartaal van 2014 met 2,2% toe jaar-op-jaar. Het is daarmee het derde kwartaal op rij van afnemende groei. In het eerste kwartaal van 2014 werd nog een groeicijfer van +2,9% genoteerd jaar-op-jaar. Het zwakke verloop van de Vlaamse export komt doordat onze belangrijkste handelspartners zich in de EU28 situeren (67,5% van de Vlaamse export in 2013). De zwakke Europese conjunctuur speelt de Vlaamse uitvoer tot op heden parten. Het Federaal Planbureau verwacht toch dat de Belgische uitvoer verder aantrekt in 2015. De geharmoniseerde Vlaamse competitiviteitsindicator wijst sinds april alvast op een verbeterende concurrentiële omgeving (figuur 4) dankzij de depreciatie van de euro ten opzichte van de munten van de voornaamste niet-euro handelspartners (dollar, yen, pond, yuan, Indische roepie...).

Figuur 4. Geharmoniseerde competitiviteitsindicator^a voor het Vlaamse Gewest, januari 2007 – augustus 2014

^a Een daling van de curve wijst op een verbeterende competitiviteit, en vice versa voor een stijgende curve.

Bron: ECB, SVR.

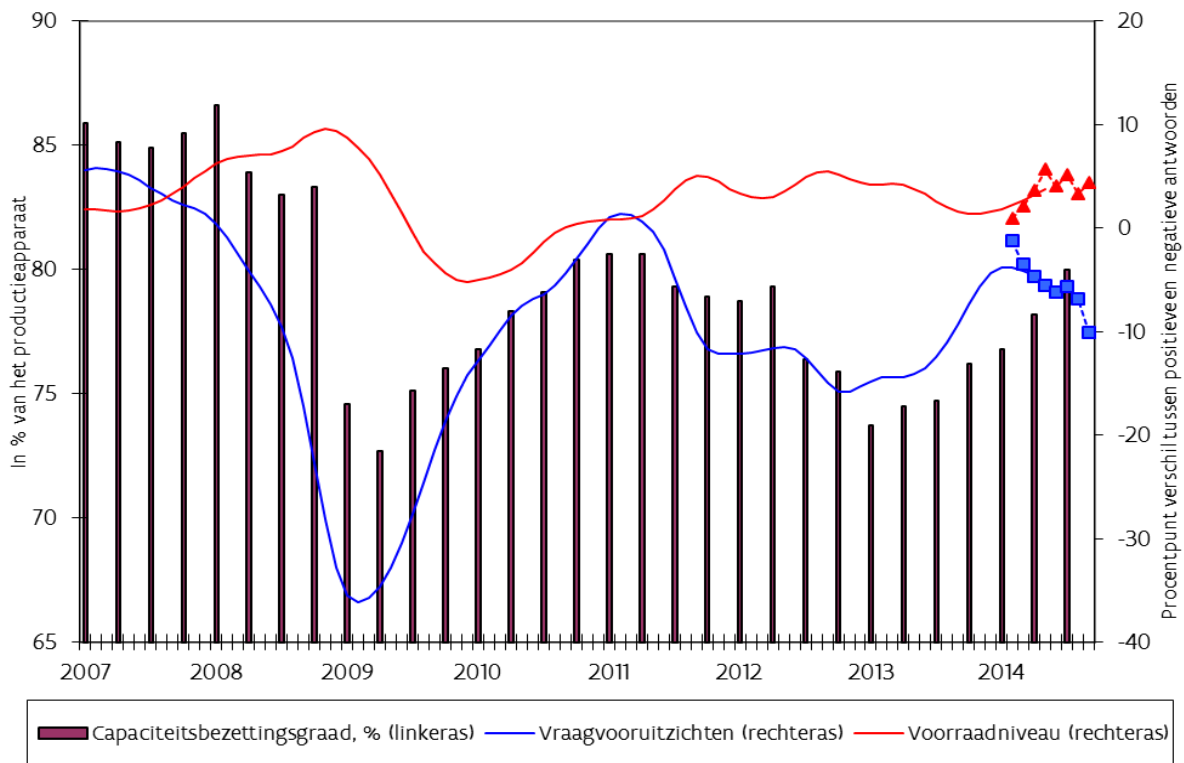
2.3. Investerings van de bedrijven

Bedrijven die *investeren* geven uiting aan hun geloof in toekomstige afzetmogelijkheden. Belangrijke factoren die de investeringsbeslissing beïnvloeden zijn het huidige voorraadpeil, de bezettingsgraad van het productievermogen en de vraagvooruitzichten.

De *bezetting van het productieapparaat* (industrie exclusief voeding) kwam bij de start van het derde kwartaal van 2014 op 80% (figuur 5). Het is daarmee de zesde toename op rij waardoor de indicator zich nu ongeveer op zijn langetermijngemiddelde situeert. Het *voorraadpeil* in de industrie nam af tot november 2013. Sindsdien loopt het terug op, zij het dat de recentste brutowaarden geen verdere forse klim in het vooruitzicht stellen. De *vraagvooruitzichten* in de industrie, ten slotte, verslechterden gaandeweg tijdens de eerste maanden van 2014. Maar ze zijn nog steeds beter dan een jaar eerder.

In mei jongstleden gaven de Belgische bedrijven uit de industrie aan hun investeringen in 2014 met goed 20% uit te breiden (NBB halfjaarlijkse enquête). Dat is veel (in 2013 was er een terugloop met 1,9% in lopende prijzen) en kan te maken hebben met de oplopende bezettingsgraad van het productievermogen. Toch is het afwachten of de plannen ook daadwerkelijk gerealiseerd zullen worden. Het middellange termijnmodel HERMREG becijferde voor het Vlaamse Gewest dat de investeringen (exclusief woningbouw) in reële termen met 0,2% afnamen in 2013. Voor 2014 wordt een reële groei verwacht met 1,8% die in 2015 zou oplopen tot +3,8%.

Figuur 5. Determinanten van de investeringen, januari 2007 – september 2014

Bron: NBB, 2014.

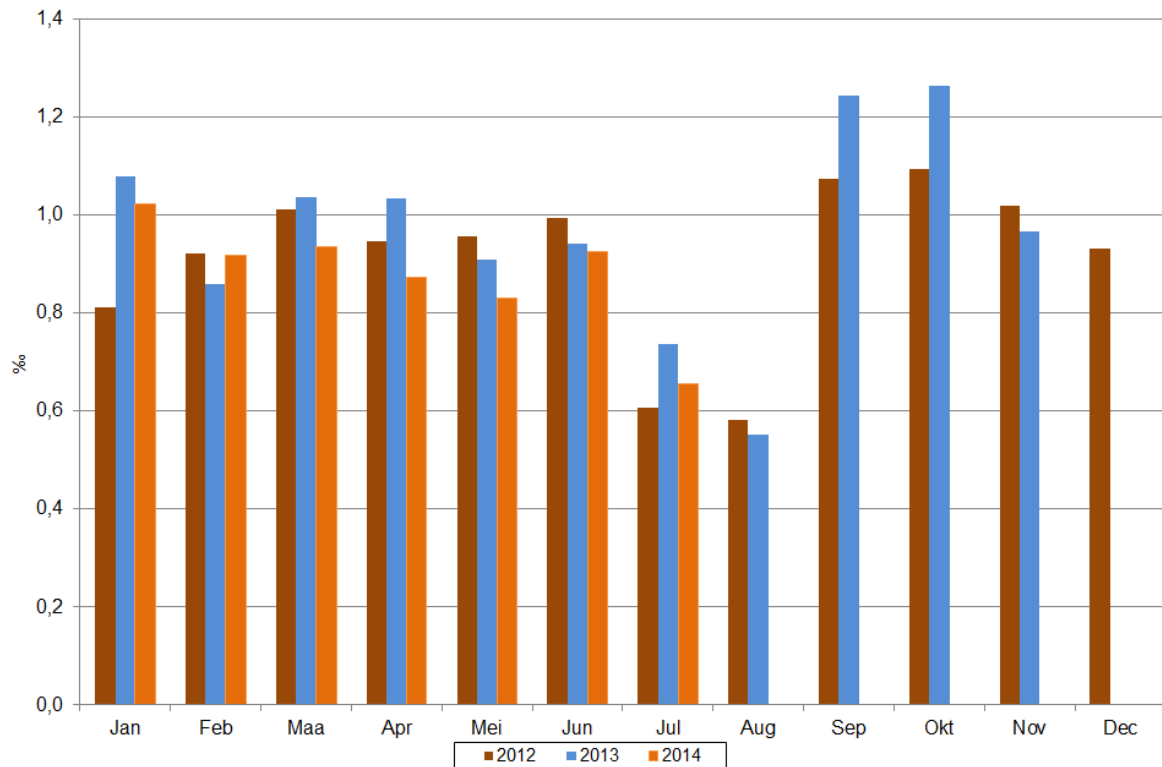
2.4. Loop van de bedrijven

ADS noteerde in 2013 6,3% minder *opgerichte* bedrijven dan in 2012 (natuurlijke en rechtspersonen). In januari 2014 waren er uitzonderlijk veel nieuwe inschrijvingen (driemaal zoveel als in januari 2013), waardoor de toename tijdens de eerste zeven maanden op +47,9% kwam. Maar dat kwam doordat advocaten vanaf 2014 btw-plichtig zijn. In verhouding tot 1.000 bestaande bedrijven waren er in heel 2013 80 nieuwe oprichtingen. Dat is lager dan tijdens de drie voorgaande jaren (87 à 90).

Er waren in 2013 6,8% meer *stopzettingen* van bedrijven in vergelijking met 2012. Deze stijgende tendens zet zich voort tijdens de eerste zeven maanden van 2014 (+5,1%). De stopzettingsratio lag met 71 per 1.000 ondernemingen iets hoger in 2013 dan tijdens de voorgaande jaren.

Ten slotte waren er in 2013 7,2% meer *faillissementen* dan in 2012. Maar tot dusver is er een afname in 2014 (-5,1% tijdens januari-augustus 2014 in vergelijking met dezelfde periode in 2013). De faillissementsratio bedroeg 11,6‰ in 2013. Dat is een toename voor het tweede jaar op rij, zij het in lichte mate.

Figuur 6. Faillissementsratio van de Vlaamse bedrijven, januari 2012 – juli 2014, in ‰

Bron: ADS, KBO, 2014.

2.5. De consument

Het Vlaamse consumentenvertrouwen verslechterde gaandeweg in 2012 tot begin 2013 (figuur 7). Vanaf dan trad hier verandering in. De Vlamingen werden optimistischer over de economische toestand en over het verloop van de werkloosheid. De Vlamingen schatten ook hun financiële situatie rooskleuriger in. Samen daarmee nam ook hun spaarvermogen toe. Maar toch kon deze laatste indicator niet het niveau bereiken van 2010 en 2011, toen de economie herstelde van de financieel-economische crisis. Dat betekent dat de Vlamingen zich rijk voelden, maar eraan twijfelden of dat in de toekomst evenzeer het geval zal zijn.

De verbetering van het consumentenvertrouwen duurde tot januari 2014. Nadien brokkelde het vertrouwen opnieuw af. De enquêteresultaten voor oktober geven echter een toename aan met twee procentpunten voor deze maand. Dit komt omdat de Vlamingen optimistischer worden over hun spaarvermogen en omdat zij de werkloosheid in gunstige richting zien evolueren. Minder goed is dat volgens de Vlaamse consumenten hun financiële situatie achteruitgaat. Hun mening over de algemene economische toestand is stabiel gebleven ten opzichte van september 2014.

Figuur 7. Vlaamse consumentenvertrouwen, januari 2007 – oktober 2014, verschil tussen stijgende en dalende antwoordpercentages

Bron: NBB, 2014.

2.6. Arbeidsmarkt

De zwakke conjuncturele situatie komt tot uiting op de arbeidsmarkt. De werkloosheid neemt nu al meer dan twee jaar toe. Eind september 2014 zijn er in het Vlaamse Gewest 242.084 *niet-werkende werkzoekenden* (NWWZ) of 2,3% meer op jaarbasis. Maar er is ook een lichtpunt: van bij het begin van 2014 neemt het stijgingstempo van de werkloosheidsgroei af (figuur 8). Verder zijn er duidelijke verschillen naar deelcategorie. Zo daalt de jeugdwerkloosheid (-4,1%). Verder stijgt onder meer de middengeschoolde (+3,6%) en de hooggeschoolde (+4,9%) werkloosheid meer dan gemiddeld. De dienstensectoren met relatief veel hoog- en middengeschoolden leken aanvankelijk beter bestand tegen de crisis, maar zijn nu voorzichtiger geworden in hun aanwervingsbeleid. Het aantal werkzoekende 50-plussers klokt eveneens hoger af (+9,1%) dan gemiddeld, vooral omdat sinds 2013 de leeftijdsgrens voor een maxi-vrijstelling opgetrokken is tot 60 jaar.

De VDAB ontving 23.172 *werkaanbiedingen* in september 2014. Dat zijn er 10,8% of 2.251 meer dan in september 2013. Over de laatste 12 maanden samen registreerde de VDAB 248.734 ontvangen jobaanbiedingen. Dat is 12% meer dan in de voorgaande periode van 12 maanden. Het gecumuleerd aantal ontvangen vacatures blijft stijgen in vergelijking met 12 maanden voordien. De grootste toename zit bij de vacatures voor middengeschoolden.

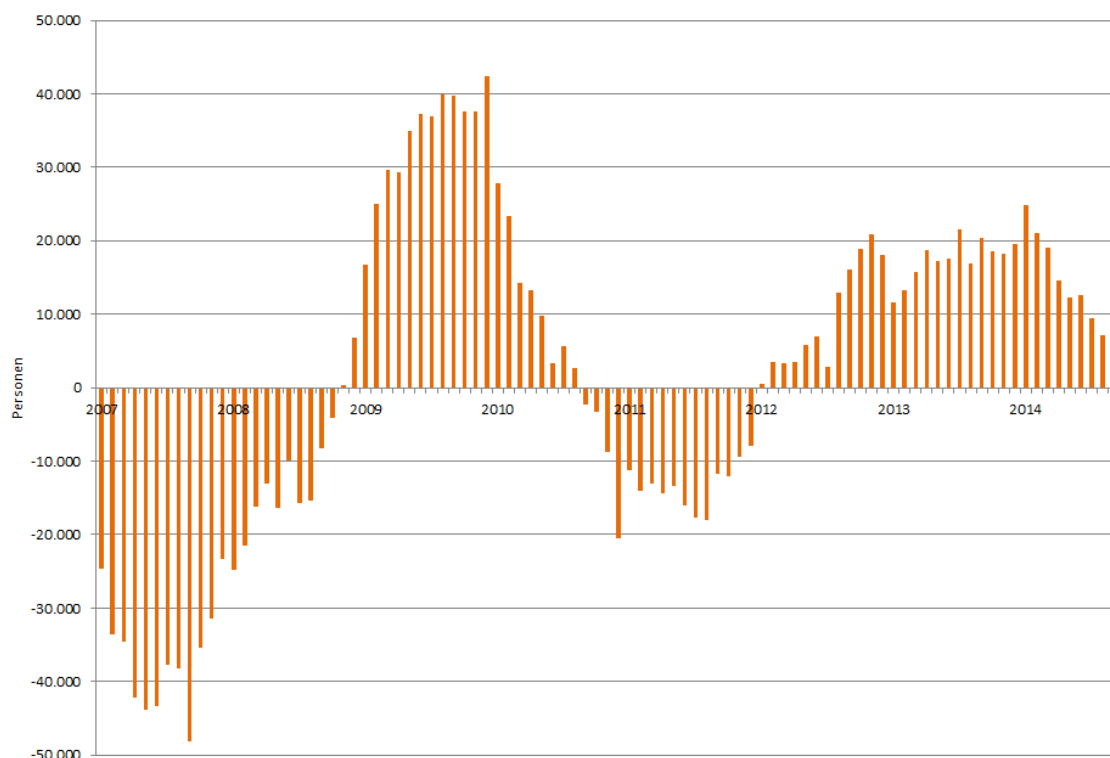
In het tweede kwartaal van 2014 tekende FEDERAGON een toename op van de *uitzendactiviteit* in Vlaanderen (+2,4% op kwartaalbasis). Ook op jaarbasis is er een positieve groei in de uitzendarbeid.

Volgens de *HERMREG-vooruitzichten* was er een daling van de totale Vlaamse werkgelegenheid in 2013 met 2.000 eenheden. Maar in 2014 zou er terug een aangroei zijn met 8.400 eenheden. De werkloosheid zou nog licht aangroeien doordat de beroepsbevolking nog stijgende is.

Niettegenstaande de werkloosheid toenam, werden de Vlaamse consumenten gaandeweg 2013 minder pessimistisch over het werkloosheidsverloop (deelindicator van het *consumentenvertrouwen*). Vanaf begin 2014 neemt deze indicator een vrij onbeslist verloop aan.

De *werkgelegenheidsvooruitzichten* in de industrie worden de laatste maanden lichtjes slechter. In de handel en ruwbouw is dat (nog) niet het geval, maar de recentste brutowaarde van de enquête is er minder goed. Bij de diensten aan bedrijven is er een stabilisatie van de werkgelegenheidsvooruitzichten.

Figuur 8. Niet-werkende werkzoekenden, januari 2007 – september 2014, jaar-op-jaar aangroei in personen

Bron: VDAB, bewerking SVR, 2014.

Literatuurlijst

Europese Commissie (2014). *European Economic Forecast. European Economy 2/2014*. Brussel: Directorate-General for Economic and Financial Affairs.

International Monetary Fund (2014). *World Economic Outlook. October 2014*. Washington: IMF

Organisation for Economic Cooperation and Development (2014). *Perspectives économiques de l'OCDE, N° 95*, Paris: OECD

Vlaamse conjunctuursite geraadpleegd via:

<http://www4.vlaanderen.be/sites/svr/Pages/conjunctuur-vlaanderen.aspx>

Afkortingen

ADS: Algemene Directie Statistiek

Bbp: Bruto binnenlands product

ECB: Europese Centrale Bank

ESI: Economic Sentiment Indicator

FPB: Federaal Planbureau

HERMREG: Harmonised Econometric Research for Modeling REGions

IMF: Internationaal Monetair Fonds

INR: Instituut voor de Nationale Rekeningen

KBO: Kruispuntbank van Ondernemingen

NBB: Nationale Bank van België

OESO: Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling

SVR: Studiedienst van de Vlaamse Regering

VDAB: Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding